

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22/II - tel. 62-75
 Uprava: Trst, ul. S. Anastasio I/c - tel. 30-39 —
 Goriško uredništvo: Gorizia, Riva Piazzetta 18
 Cena: posamezna številka L 15. — Naročnina:
 mesečno L 65 (za inozemstvo L 100). — Poštni
 čekovni račun št. 9-18127.

Leto III. - Štev. 49

Trst - Gorica 18. novembra 1949

Izhaja vsak petek

Načelo? Tlači!

Zavezniška vojaška uprava je z Ukazom št. 183 z dne 2. septembra 1949 dovolila souporabo slovenskine v okoliških občinah pasu A Svobodnega tržaškega ozemlja. V posebnem članku (Demokracija št. 47 z dne 4. t. m.) smo opozorili na dejstvo, da sta bili od tega dovoljenja izvzeti tržaška in miljska občina. Opozorili smo na neprijetno dejstvo, da je s tem Ukazom Zavezniška vojaška uprava neposredno in pristransko izpremenila prejšnji italijanski zakon. Po mirovni pogodbi je namreč slovensčina priznani uradni jezik Svobodnega tržaškega ozemlja v vseh in ne samo okoliških občinah.

Na ukaz so sledili protesti mnogih okoliških občin, ki žele popolno priznanje enakopravnosti slovenskega jezika, ne pa samo njegovo milostno souporabo. O stvari je razpravljala tudi odbor miljske občine in ker so si nekateri občinski svetovalci dr. z n. l. izpregovorili v slovenskino, so italijanske stranke protestno zapustile sejo občinskega sveta.

V koskem svetu je imel sedaj dogodek svoj zaključek. Predsednik Palutan je poročal, da je pozval miljskega župana na odgovornost zaradi nezakonite uporabe slovenskine na sejah mestnega sveta miljske občine. Župan mu je obljubil, da v bodoče ne bo dovolil, da bi se podobni prekrški ponovili.

Pred seboj imamo torej primer občine, nahajajoče se v področju, kjer je uporaba slovenskine že dovoljena, da se je treba uporabiti slovenskine tudi dovoliti.

Dosedaj smo smatrali, da je Zavezniška vojaška uprava odklonila uporabo slovenskine v tržaški in miljski občini samo zato, ker se je, računajoč na njihovo italijansko večino, bala zametati kratkovidnim italijanskim krogom. Niti od daleč pa nismo pričakovali, da bo Zavezniška vojaška uprava, ki je dolžna upravljati področje v duhu določil mirovne pogodbe, in če tega ne, vsaj v duhu demokracije, mirno gledala, da se delu prebivalstva kratki pravica do uporabe njegovega materinega jezika tudi v primeru, ko to zahteva celo večina prizadetih volivcev, kot nam to kaže obravnavani primer.

Smatramo, da na ta način Zavezniška vojaška uprava ne izpolnjuje svoje dolžnosti vestnega in nepristranskega upravitelja zaupanege ji področja. Obenem poudarjamo, da tako delovanje na tej izpostavljeni točki Evrope nikakor ne koristi demokratični stvari, kateri bi morali predstavniki Zapada prvenstveno služiti.

Uporaba materinega jezika je za vsakogar sveta stvar. Na žalost pa vidimo, da uveljavljajo različne sile na Tržaškem polne škodljive narodnostne nestrpnosti pod plaščem zaščite Zavezniške vojaške uprave, popolnoma nasprotno stališče. Njihova nestrpnost ne pozna načel, razen enega: dvigaj sebe, tlači drugega!

Kot zagovorniki pravice in demokracije smatramo za svojo dolžnost, da svojevrstno primer nespoštovanja mirovne pogodbe in tlačenja demokratičnih načel, kakršen je prišel do izraza v postopku z miljskim občinskim svetom, sporočimo svetovni javnosti, da s tem preprečimo njegovo morebitno ponovitev.

Morda je kominformistični župan sam izzval intervencijo oblasti, da se na ta način kot Italijan reši iz zagate. Toda to tu ni važno. Gre za demokratična načela. Ta so bila ponovno in grobo kršena.

Neodgovorna igra

Neresnost in nedoslednost titovcev pri reševanju tržaškega vprašanja

V tej svetovni vojni je napravil slovenski narod neodpustljivo napako, ko je izročil svojo oblast v roke političnim pustolovcem, propadlim študentom in skrajnim eksistentam. Ni važno pri tem, da je bil ta narod zapeljan in prevaran. Danes nosi na svojih ramah vse težke in žalostne posledice te svoje nepremišljenosti, ko je zaupal svojo usodo ljudem, ki jih ni niti poznal, niti jih ni še nikjer preizkusil. Izkušnje prihajajo v takih primerih z zamudo in prekasno, da bi se prizadeti lahko pred njimi popolnoma obvarovali.

Svoj davek napačnim in koristolovskim, postopoma demagoškim in nedoslednim potezam titovske jugoslovanske politike plačujemo tudi tržaški Slovenci.

»Raje smrt nego Trst!« so vzklikali maja meseca in še prve dni junija 1945. leta partizani. Sloglasno z njihovim vzklikanjem so govorili tudi jugoslovanski politiki. Med njimi sam Tito na zborovanju v Ljubljani! Vojaška parada v Trstu je imela namen podkrepiteviti to njihovo odločnost. Toda ni bilo niti Trsta, niti smrti! V nekaj dneh so se mirno umaknili in pozabili na svoječase izjave. Čemu so torej vlekli ljudi za nos, ko so vedeli, da njihova prisotnost v Trstu ne more biti mednarodno priznana, ker je bila nasprotna točnim dogovorom z zavezniškim vojaškim poveljstvom v Italiji?

Toda ni ostalo samo pri tem. Z velikim presenečenjem so nekoga dne naivneži lahko čitali v časopisih, kako je Tito ponudil Trst Togliattiju. Sam »Primorski dnevnik«, ki si prisvaja vse mogoče narodne zasluge, je v sili nanizal takrat nekaj misli, s katerimi je olajšal komunističnim telikom prebavo tega grenkega zdravila. Seveda, tudi ta obljuba je bila muha enodnevnica, podobno kot so vse komunistične poteze. Videli so, da ni dobro odjeknila pri prizadetih pristajih, Togliatti ni prišel na oblast in zato so nanjo navidezno pozabili.

Dočkali smo volitve. Zopet smo lahko občudovali »borce« za samostojnost Tržaškega ozemlja, za guvernerja, za konec vojaške zasedbe. Ves Titov tržaški uradni aparat je vneto vihral z vsemi zastavami (tržaško, slovensko, italijansko, komunistično itd.) in gmel na vse tiste, ki so se izjavljali proti samostojnosti in napredku tega mesta in okolice. Pristajši so si mislili: zdaj gre pa zares, to ni več samo

Tržaški titovci so torej zopet na novo doživeli popolen preobrat in zopet morajo loviti ravnotežje. Kaj koristi naroda, kaj koristi tukajšnjega prebivalstva, kaj vloga Trsta v gospodarstvu Srednje Evrope, kakšen most prijateljstva med Italijani in Jugoslovani, glavno je strankarska dobiti! Danes so tovariši doma v stiski, potrebna jim je pomoč od zunaj, zato so pripravljani na vse mogoče kompromise. Kaj jim mar tuja koža, glavno je njihova! V svoji politični kratkovidnosti gledajo na to ubogo tržaško ozemlje kot na zrezek, ki siga je treba z Italijo razdeliti. Najlepše pa je pri vsem tem, da prav isti ljudje še vedno govorijo »naš Trst«, tako kot bodo jutri govorili »naš Trst«, pa čeprav bi mu šele uro prej pomagali zabosti nož v hrbet.

Bodo zopet našli naivneže, ki jim bodo verjeli? Tolikokrat so že izpremenili svoje stališče, tokrat so že potegnili svoje pristaje, da bi se res prav čudili vztrajnosti tistih, ki bi neplačani capljali za njimi! Kruhoborci pa itak ne štejejo...

To v toliko, v kolikor zadeva strankarsko politično plat vprašanja. Pokazali smo na popolno nedoslednost in nenačelnost politike, ki jo v naših krajih zastopajo predstavniki jugoslovanskega komunističnega režima.

Vendar se pri tem ne moremo ustaviti. S tako svojo pustolovsko in kratkovidno koristolovsko, enkrat nacionalistično prenapihnjeno, zatem takoj pa kramansko politiko, kažejo ti ljudje svojo popolno nesposobnost, da bi lahko zastopali koristi tukajšnjega slovenskega prebivalstva.

Če imajo v sebi še kaj ponosa in časti, ako čutijo še kaj odgovornosti, bi morali vsaj svojim ljudem končno izpregovoriti jasno besedo! Toda za kaj takega so nesposobni. S prevaro, ko so svoj boj za oblast istovetili z bojem za svobodo, so se povzpeli na oblast in s prevaro nadaljujejo.

Ako želi naš narod sebi dobro, ako želi doseči v danih prilikah, kar mu je mogoče, potem mora odzveti tem neodgovornim političnim

pustolovcem zadnjo legitimacijo, da bi lahko govorili v njegovem imenu. Dovolj so dokazali svojo nesposobnost in neresnost!

Toda tudi to njihovo zadnje stališče ne bo obveljalo. Sile, ki se ne skladajo z njihovimi pogledi, so dovolj močne, da bodo primerno zaščitile in z vztrajnostjo tudi uveljavile koristi prebivalstva istega Svobodnega tržaškega ozemlja, katerega se tovariš Babič in tovarišja danes boje, ker vedo, da bodo potem tu in v Koprščini po najkrajšem postopku za vedno odleteli. Tržaške volitve so jim bile jasen kažipot, zato so izgubili svoje veselje in skušajo z obupnimi pozizki obdržati v svojih krepeljih vsaj to, kar že imajo. Ta prilikava sebičnost je temelj njihovega sedanjega, zavedajmo se, zopet samo začasnega stališča. Na ljubo svojim strankarskim, ne narodnim koristim, so potegnili na dan zaprašeni dogovor Tito-Togliatti. Pri nas pa gre za narodne, ne za strankarske koristi. Nihače ne bo z njimi nekaznovano žongliral.

Nihanje med polotokoma

Apeninski in Balkanski polotok v luči sredozemske in atlantske strategije

Ko se je po drugi svetovni vojni izkristaliziralo politično lice nove Evrope, je postalo zahodnemu svetu po uvodni lahkovernosti, ki jo je gojil do Sovjetske zveze, kmalu jasno, da se je v računih s to državo temeljito zmotil. Politične in strateške prednosti, katere si je izobila Sovjetska zveza, so se kmalu izkazale v sklopu politike evropskega in tudi širšega svetovnega ravnovesja kot velika pogreška. To tembolj, ko je v vzhodni Evropi prišlo do dogodkov, kot n. pr. udara v Češkoslovaški in Madžarski, ki pomenijo sovjetsko odločnost po najstrmeljši konsolidaciji svojega vplivnostnega področja in izgraditvi političnega in strateškega varnostnega pasu. S tem v zvezi se je pokazal kot iluzoren tudi vplivnostni ključ, dogovorjen oktobra 1944 v Moskvi, ki je dodeljeval Zahodu v Madžarski, Rumuniji in Bolgariji 20-25% v Jugoslaviji pa celo 50 odst. vpliva v primeru z Moskvo.

Razumljivo je, da se je moral Zahod zaradi tega zateči h konsolidaciji skromnih političnih in strateških preostankov na tem prostoru, da vsaj do neke mere zavaruje geopolitično in strateško važno sredozemsko področje. Zahod je bil pri tem prisiljen, da si začasnopolishe in zagotivi tudi zavezništva, katerih politična in vojaška vrednost je bila morda silno skromna.

V sklop teh načrtov za ustvaritev prve politične in strateške obrambne črte spada med drugim tako imenovana Trumanova doktrina, ki je ojačila Grčijo in Turčijo, po drugi strani pa tudi privilegirani položaji, ki ga je kot bivša sovražnica dobila Italija.

Italija in komunizem

Z Italijo je bila sklenjena relativno ugodna mirovna pogodba, s konservativnim volilnim izidom ji je nato uspelo, da se je predstavila v svetu kot ideološki branik proti komunizmu, izdatna gospodarska pomoč pa je nato še dopolnila zahteve, ki jih je stavljala novo nastali položaji ter dodeljena vloga. Apeninski polotok ni postal tako nič več in nič manj kot prva in glavna obrambna črta za varstvo Sredozemskega področja. Verjetno je, da bi postala ta vloga še pomembnejša, če se medtem ne bi zgodilo nekaj drugega, kar je znova načelo iz staro geopolitično in strateško vprašanje na tem prostoru: ali Apeninski ali Balkanski polotok?

Napad Kominforma na Tita, Titov upor in mrzla vojna, ki se je pričela med »ortodoksnim« Moskvo in danes na stališču »narodnega komunizma« stoječim Beogradom

(glej nedavne izjave, ki jih je dal dopisnik New York Timesa Milovan Djilas), je obrnila pozornost Zahoda z Apeninskega na Balkan. Razloga sta bila dva: 1. možnost političnega in psihološkega rušenja vzhodnega bloka v mrzli vojni med Zahodom in Vzhodom in 2. ob ugodnem razvoju spora možnost ustvaritve nove, vsekakor močnejše in varnejše prve obrambne črte za Sredozemlje.

Razvoj dogodkov

Prišel se je proces nihanja med Apeninskim in Balkanskim polotokom. Proces danes še ni zaključen, na eni in drugi strani pa se kažejo simptomatični znaki, ki značijo zahajanje Apeninskega in dviganje pomembnosti Balkanskega polotoka. Kristalizacija pa napreduje vsekakor zelo pospešeno, ker se enako pospešeno razvijajo tudi nekateri drugi dogodki.

Toda — oglejmo si nekatere simptome, ki opravičujejo našo trditve.

Kritičnemu opazovalcu ni mogla ostati neopažena nepomembna vloga, ki je bila dodeljena Italiji v sklopu atlantske obrambe, ki je ravno v preteklih dneh z nakazilno potrebnih sredstev pričela svojo prvo akcijsko obdobje. Kdor je zasledoval upanja, ki jih je Italija s početka stavljala v to strateško zamisel, ni mogel prezreti razočaranja, ki odmeva danes ne samo v italijanskem tisku, ampak je našlo odziva celo v krogih zunanje ministristva. Ministrstvo je n. pr. proti britanskemu veleposlaniku Mallettu reagiralo, zaradi dejstva, da maršal Montgomery ob priliki nadzorstvenega potovanja vzdolž francoske alpske obrambe ni obiskal tudi severne Italije, tako ostro, da je britanski zunanji minister Bevin v tajni okrožnici veleposlaniku Mallettu iznesel precej nadvse pikih opazk na račun Italije. Ta okrožnica, ki je prišla na dan po indiskreciji, je čuden izraz stališča do pomembnosti države, vrhu tega pa še značilno sovpadala s krizo italijanske vlade in z uvodnimi akcijami italijanske komunistične partije, ki prihaja na dan z novo taktiko uporov, stavek in sabotaž, ki imajo po eni strani namen rušiti gospodarsko moč države, po drugi strani pa še bolj diskreditirati Italijo kot pomembnega zaveznika v sklopu Atlantske pogodbe. Nobena država, ki je notranje-politično v tveganem položaju, ne more namreč biti močan zaveznik. Znaki omanjanega ugleda in pomembnosti pa se kažejo še drugje: vprašanje italijanskih kolonij, vprašanje članstva Italije v Združenih narodih, pozaba zavezniškega predloga za dne

20. marca lanskega leta o vrnitvi Trsta Italiji so sicer z vidika, pod katerim razpravljamo, le drobni spremljevalni pojavi, ki pa so po svoji strani vendarle značilni.

Po drugi strani pa so pred nami simptomi, ki kažejo v zadnjem času jačanje zanimanja za Balkan. Ne mislimo govoriti o zaupnih poročilih, ki so jih baje nedavno dobili visoki vladni uradniki v Washingtonu od obveščevalne službe, da je treba v najkrajšem času pričakovati sovjetski napad na Tita, ki naj bi se začel z akcijo gverille z Madžarske, ki bi zasedla del jugoslovanskega področja, tam oklicala novo vlado ter bila nato upravičena zahtevati sovjetsko pomoč, niti o poročilih, ki govorijo o težavni bivskih grških gverilcev pri Jihlavi na Češkoslovaškem, ki naj bi jih uporabili proti Jugoslaviji. Na razpolago so nam nekateri tehtnejši simptomi. V prvi vrsti je treba omeniti imenovanje novega ameriškega veleposlanika Allena v Beogradu, ki je strokovnjak za vzhodno evropska vprašanja in katerega mesto označujejo danes za najvažnejše veleposlaniško mesto na svetu. Dalje omenjamo note, ki sta jih nedavno soglasno izmenjala Washington in London s sedemnajstimi zahodno in vzhodno evropskimi državami o možnosti dopolnitve uporabe letališč za jugoslovansko letalstvo v primeru potrebe po mostičnih bazah za dobave, poročila, ki govorijo o preučevanju odprave prepovedi za pošiljanje letal in strateškega materiala Jugoslaviji, o čemer tečejo razgovori med Združenimi državami in Veliko Britanijo ter razne vplivne glasove, ki zagovarjajo dajanje prednosti Balkanskemu polotoku pred Apeninskim in naletevajo na ugoden odziv. Med temi glasovi omenjamo znanega angleškega politika in diplomata Juliana Ameryja, ki je nedavno objavil v reviji »Time and Tide« zanimiv članek, ki predstavlja brez dvoma gledanje precejšnjega dela britanske politične javnosti na dogodke na Balkanu. Amery, ki pravi v svoji razpravi, da govori ne glede na čustva, ki jih nekdo lahko ima ali pa nima do Titovega režima, predlaga troje: 1. preprečenje neposrednega vdora Sovjetske zveze v Jugoslavijo s tem, da se da Moskvi nedvoumno na znanje, da bi imele zahodne sile vojaški napad na Jugoslavijo kot vojni dejanje proti njim samim (kot poudarek je treba ojačiti zavezniške sile na Koroškem, v Trstu in v severni Grčiji); 2. Trumanovo doktrino je treba v bistvu raztegniti tudi na Jugoslavijo in 3. treba je likvidirati komunistični režim v Albaniji. (nadaljevanje na 2. strani spodaj)

Od srede do srede

9. NOVEMBRA: V Parizu se je začelo zasedanje zunanjih ministrov Amerike, Francije in Anglije, ki bodo v glavnem razpravljali o Nemčiji, Jugoslaviji in Kitajski. — Pri OZN so sklenili, da postane Libija neodvisna leta 1952. — Zapadna nemška vlada nudi zapadnim zaveznikom posebno jamstva za ustatitev podiranja nemških industrijskih obratov. — Vzhodna nemška vlada zahteva zedinjenja obeh nemških držav. — Vzdružujejo se vesti, da namerava Sovjetska zveza umakniti svoje čete iz vzhodne Nemčije, zaradi česar je morala utrrditi svoj vojaški položaj na Poljskem.

10. NOVEMBRA: Po sklepu o neodvisnosti Litvije od 1. januarja 1952 dalje je OZN določila, da bo Somaliya 10 let pod skrbništvom OZN, nato pa postane neodvisna država. — V Jugoslaviji se vršijo volitve v ljudske odbore. — V Argentini in Cileju so aretirali vodilne komuniste. — Nemška socialistična stranka je izključila iz svoje srede člane, ki so na Titovo povabilo odpotovali v Beograd. — V Franciji vlada veliko vznemirjenje zaradi govorov o obstoječem dogovoru med generalom DeGaullem in vladnim predsednikom Bidaultom.

11. NOVEMBRA: Trije zapadni zunanji ministri so dovolili zapadni Nemčiji ponovno oborožitev; tri divizije tvorijo zaenkrat novo nemško vojsko. — Podpisan je trgovinski dogovor med Jugoslavijo in Izraelom. — Notranji minister ZDA je podal ostavko. — Sovjetska zveza se protivi repatriaciji belogardističnih Rusov iz Jugoslavije. — OZN podreja sklep o usodi Eritrije uspehu ogleda na tleu mesta in volji prizadetih prebivalcev. — Sovjeti so v vzhodni Nemčiji ukinili vojaško upravo in jo nadomestili s posvetovalnim svetom, ki mu načeljuje general Čujkov.

12. NOVEMBRA: Jugoslavija je odpovedala pogodbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči z Albanijo. — Zdrube ameriške države si od Achesonovega razgovora z vodilnimi politiki zapadne nemške države obetajo močno ojačenje zapadne evropskega bloka; zaenkrat je bilo rušenje nemške težke industrije docela ustavljeno. — Angleška vlada je odločila priznanje kitajske komunistične vlade do začeta prihodnjega leta, ker se hoče o tem prej posvetovati z zunanjimi ministri svojih dominionov, ki se bodo v kratkem zbrali na imperialsni konferenci. — Sovjetski zunanji minister Višinski ponovno izjavlja na seji OZN, da se odločno protivi v s a k e m u neumestnemu mednarodnemu kontrolnemu vmešanju v sovjetsko atomsko proizvodnjo.

13. NOVEMBRA: Ameriški zunanji minister Acheson izjavlja zapadnonemškemu vladnemu predsedniku Adenauerju, da upa, da bo zapadna Nemčija kmalu sprejeta v zapadno evropsko skupnost. — Ameriški vojaški strokovnjaki so prisli v London, Rim in Oslo, da ugotovijo oborožitvene potrebe zapadnih evropskih držav. — Napovedujejo skorajšnje razvednotenje avstrijskega denarja. — Na Portugalskem so bile parlamentarne volitve, ki so dale zopet odločno zmago večinski skupini Carmone in Salazarja. Trdijo, da v kratkem odstopi vladni predsednik general Carmona in da pride na njegovo mesto ministrski predsednik Salazar.

14. NOVEMBRA: Bivši tajnik poljske KP je izključen iz stranke. — V Franciji je nastalo veliko vznemirjenje zaradi vesti o obnavljanju nemške vojaške sile; zaradi tega izjavlja francoski zunanji minister Schuman, da se bo Francija uprla vsaki ponovni nemški oborožitvi. — Višinski je pred političnim odborom OZN ponovno predlagal sporazum med ZSSR, ZDA, Anglijo, Francijo in Kitajsko za rešitev vseh spornih svetovnih političnih vprašanj.

15. NOVEMBRA: Rimska vlada je sklenila, da razdeli upornim kmetom v Kalabriji 45 tisoč hektarjev zemlje. — Na Poljskem podvezajajo izredne varnostne mere za preprečitev protirevolucije. — Češkoslovaška je izgnala skoro vse tuje. — Med malimi državami je nastalo veliko razburjenje, ker je Višinski izjavil, da je vprašanje miru izključna zadeva velikih držav.

IZ JUGOSLAVIJE

Jugoslavija se je kot podonavsko država seveda udeležila konferencije za podonavsko plovdno, ki se vrši te dni v Galacu. Tam se je prvič znašla v družbi svojih prejšnjih prisrčnih prijateljev. Zasebno so se nekateri jugoslovanski zastopniki izrazili, da so lahko veseli, ker nimajo v Jugoslaviji več toliko Sovjetov. Toda uradno pa so do Jugoslavije taki, kot jim to narekuje sovjetska taktika. Padajo pikre opazke in jugoslovanskim delegatom postaja vedno bolj vroče. Nekateri pričakujejo, da bo Jugoslavija konferenco zapustila.

Les v gozdovi.

Letošnje poletje so številne brigade tekmoval v udarniškem sekanju lesa, da čimprej in čim temeljiteje uničijo eno izmed zadnjih bogastev, s katerim Slovenija še razpolaga. Sekanje lesa v poletju pa ni najbolj priporočljiva zadeva! Mnogi inozemski odjemalci se pritožujejo, da je dobavljeni les trhel in izvozna državna podjetja so prisiljena naknadno odobravati velike popuste. V bodoče bo pa morala do slabše. Pri udarniškem sekanju so namreč pozabili na možnosti prevoza in na tisoče kubikov lesa leži v gozdovih. Če bo preko zime ostal tako kot je, potem bo znatno trpel na kakovosti. Tako vsaj trdi »Slovenski poročevalec«. Izvozni načrt za les je izpolnjen v okrajih Postojna, Murska Sobota, Dravograd in Sošanja. Med najslabšimi okrajmi pa so Novo mesto, ki je doseglo samo 8 odst. izvoza, Maribor okolica 18 odst., Grosuplje 20 odst., Ptuj in Kamnik 26 odst. itd.

Udarništvu

Izgleda, da hrvaški rudarji prepočasno izpolnjujejo svoje obljube. Naveličali so se udarništvu in tekmovanju ter z zagenjenostjo mislijo na pretekle kapitalistične dneve, ko so ob nedeljah lahko mirno počivali. Obvezali so se, da bodo napravili 908 delovnih izmen v prostem času za izpolnitev plana, do 3. novembra pa jih je bilo opravljenih samo 314. Podobno je seveda tudi v drugih podjetjih, po katerih sedaj stalno brezuspšno krozi visoki vladni funkcionarij, da bi nezadovoljno in razočarano delavstvo pripravilo do novega garanta in odrekavanja.

Kmetijske zadruge, na katere zi- da ljudska oblast svojo kmetijsko politiko, so vse prej kot pa priljubljene. Pri tem ne pomagajo še tako idilični opisi zadruženega živ-

ljenja v »Slovenskem poročevalcu« in »Ljudski pravici!... Anton Cergol je n. pr. v Slovenski Bistrici na Stajerskem govoril, da bodo kmetje požgali poslopja vsem tistim, ki vstopijo v zadrugo. Namestnik Anton pa je iz same velike ljubezni do zadruge zažgal supo kmetijske obdelovalne zadruge, ko so imeli zadržniki po tekmi koscev in grabljic veselico. V Spodnjem Velovlaku je predsednik zadruge Jož Pihler klical na seje le večje kmetje in z izgovori ter lažmi, da ni delovne sile itd. je dosegel, da je zadruga razpadla. Podobnih primerov najdemo v časopisju še več. Kolhozi res niso življenjski, še manj pa kmetov raj!

Kongres matematikov in fizikov

Na Bledu je bil kongres matematikov in fizikov Jugoslavije, kateremu sta od Slovencev prisostvovala tudi univerzitetna profesorja dr. Josip Plemelj in dr. Anton Peterlin. Ob tej priliki so morali zastopniki poslušati ostro grajo vladnega zastopnika, ki jim je očital, da se vedno v svojem znanstvenem delovanju ne ravna po edino zvelečivnih naukih marksistično - leninistične teorije. V kolikor se v bodoče ne bi popravili, potem jim bo seveda država prisiljena odreči tisto skorjico kruha, ki jo sedaj prejemajo. Po komunističnih naziranjih mora vse služiti Partiji, tudi matematika. celo takrat, ko je popolnoma tuja seštevanju volinih glasov!...

Bel kruh in gostilne

Od 2. novembra pekó pekarne v Ljubljani bele žemljice in kruh iz mešane pšenice in ržene moke (70/30), poleg tega pa tudi kruh iz čiste 80 odst. pšenične moke. Odkar so se nehali transporti v Sovjetsko zvezo se bo torej končno tudi v pogledu prehrane kaj izpremenilo! Obroki kruha pa seveda zaenkrat še niso povečani in je pomankanje, ki ga občuti povprečen človek in delavec, še vedno zelo veliko.

Ker primanjkuje primernih gostinskih obratov in so posebno krajevnih gostinski obrati na posameznih izletnih točkah skrajno slabo oskrbovani, je zvezna vlada izdala uredbu o oddajanju manjših gostinskih podjetij v zakup zasebnikom. V poštev prihajajo seveda prvenstveno taka gostinska podjetja, ki imajo promet samo ob nedeljah in ne morejo vzdrževati stalne delovne sile.

Poljska žaloigra

Na ponižno in naročeno prošnjo poljske lutokovne vlade je Sovjetska zveza milostno dovolila svojemu maršalu Konstantinu Rokosovskemu, da je prevzel poveljstvo nad poljsko armado in postal poljski vojak. Poljski so zopet naročeno vneto ploskali in se veselili dobljenega blagoslova, vsaj v vladnem časopisju. To imenovanje je najboljši dokaz, kako se Sovjetska zveza bori za neodvisnost in suverenost malih držav.

Boljšega dokaza res nismo mogli dobiti! Ne smemo pozabiti, da je bil maršal Rokosovski poveljnik ruske armade pred Varšavo takrat, ko se je mesto l. 1944 uprlo naciističnim okupatorjem. Sovjetska vojska je takrat držala fronto nedaleč od mesta. Toda maršal Rokosovski je odredil vsako aktivnejšo pomoč, celo prepovedal je Angležem in Amerikancem, da bi se posluževali za podporo upornikom letališč na področju sovjetske vojske. Mirno je prepustil nacistom, da so likvidirali cvet poljskega odporiškega gibanja. Upor so namreč organizirali prvi poljski rodoljubi, ne pa komunisti! Morali so umreti, da ne bi s svojim delovanjem ali uspehi morda preprečili komunističnega zaslužjenja Poljske. Tako je postopal najnovejši zaščitnik malih narodov, bivši sovjetski maršal in

sedanji Poljski vrhovni poveljnik Rokosovski.

Kakšne bodo njegove naloge v bodoče? Njegovo imenovanje je vsekar dokaz velikega sovjetskega nezaupanja do ponosne Poljske. Ker se ne zanesajo niti na svoje najzvestejše, so morali imenovati lastnega generala, da že vnaprej preprečijo morebitne poizkuse, ki bi težili k neodvisnosti in resnični samostojnosti Poljske. Tito je Sovjetom velik opomin in zato je Poljska dobila svojega valpeta!

Hitler je Poljake pretvoril v sužnje, a naloga Rokosovskega bo, da jih pretvori v topovsko hrano, v novodobne gladiatorje, ki bodo umirali, da zadosté castihlepuj sovjetskega imperIALIZMA in njegovim koristim. Drugo dejanje poljske tragedije je s tem imenovanjem dobilo svojo končno obliko.

Poljska, država brez prirodnih meja, ležeča na prostoru odprtga prehoda med Zapadom in Vzhodom, je bila v zgodovini stalno prišle borb in na njenem ozemlju so si trenutni zmagovalci delili svoji plen, trgali in rezali so ga po milji volji. Ter svoji usodi se Poljska ni izognila po drugi svetovni vojni in verjetno se ji ne bo niti v bodoče, vse dokler ne bodo Poljski sami, ne pa razne veselice in zaščitnik, imeli svoje usode v svojih rokah.

(nadalevanje s 1. strani)
Amery nato zaključuje: »Čim bi Turčijo, Grčijo, Albanijo in Jugoslavijo družila antipatija do Sovjetske zveze, če že nič drugega, bi se balkanska pozornica povsem spremenila... Dejansko bi bila na vidiku osvoboditev Balkanskega polotoka južno od Donave, kar bi zagotovilo varnost vzhodnega Sredozemlja in pomenilo velik korak za vzpostavitev ravnotežja sil v Evropi.«

Ne glede na tehtnost nekaterih gledanj (tudi Ameryjev načrt vsebuje mnogo nalvnege), moramo vsekakor ugotoviti, da se torej pozornost Zahoda močno osredotoča na Balkan. Ze doslej se je slika sredozemskega področja zelo spremenila, pod raznimi nepredvidljivimi razvoji pa se utegne spremeniti še bolj. Da ne igrajo pri tem

ideološki in moralni pomisleki nobene vloge, je tudi precej jasno. To zapišča pri vsem velikem dogajanju zelo grenak občutek, ker utegnejo biti v tej igri žrtve sami same tisti, ki so bili v zadnjem desetletju še tolikokrat žrtvovani.

Geopolitična in strateška prestižna tekma med Apeninskimi in Balkanskimi polotokom, ki ni v bistvu tekma po njuni lastni volji, ampak tekma pod silo razmer, ki jih določajo drugi činitelji, ima že žalostno zgodovino, ki je mnogo škodila obema. Tudi tokrat verjetno ne bo drugače, posebno ker ima tako koncept Apeninskega kot Balkanskega polotoka v sedanjem položaju le relativno vrednost: oba predstavljata zgoljčasne periferne obrambne postojanke proti potencialni nevarnosti trenutno najštevilnejše armade na svetu.

SPOMENICA

o ukinitvi 23 slov. razredov v Trstu

Slovenska demokratska zveza in Slovenska krščanska socialna zveza sta poslali skupno spomenico generalnemu majorju T. S. Aireyu, poveljniku zavezniških zasedbenih čet na Svobodnem tržaškem ozemlju.

V spomenici ugotavljata SDZ in SKSZ, da je prof. Andri kot vodja prosvetnega urada ZVU ne glede na nasprotno mnenje slovenskega šolskega svetovalca izdal odlok, da se s 15. novembrom na slovenskih osnovnih šolah v Trstu odpravi 23 razredov in odpravi ravno toliko slovenskih učiteljev, ki so bili s 1. oktobrom pravilno nastavljeni. To se je zgodilo z utemeljitvijo, da je v tem šolskem letu vpisanih manj slovenskih otrok, zaradi česar je treba več razredov združiti v enega, ker mora ZVU štediti z izdatki za šolstvo.

Ukrepi prof. Andrija sloni na krivični domnevi, da je število učiteljev na slovenskih osnovnih šolah isto kakor v lanskem šolskem letu. Novembra 1949 pa le 204, torej 17 manj!

Ukrepi ne upoštevajo pedagoških vidikov, ki svetujejo razrede z manjšim številom otrok. Razredi z velikim številom otrok so na nekaterih slovenskih šolah celo nemogoči zaradi premajhnih učilnic. Veliki razredi niso priporočljivi tudi zaradi tega, ker so otroci v povojni dobi zelo nervozni in bi zato pouk v razredih z visokim številom otrok močno trpel. Tudi iz tega razloga je ukrep prosvetnega urada ZVU v nasprotju z vso dosedanja tukajšnja šolska praksa. Ze l. 1946 je sprejela šolska uprava v Trstu pravilo, da se vsak razred, v katerem je več ko 20 otrok, razdeli v dva razreda. To načelo se še vedno izpaja na tujkajšnji italijanski osnovnih šolah. Na Proseku n. pr. poučujeta dva učitelja le devet italijanskih otrok v dveh razredih! Na Opcinah so odprli letos italijansko nadaljevalno šolo z 20 otroci v treh razredih s sedmimi profesorji! Na Katinari so letos odprli italijansko osnovno šolo z manj ko 20 otroki in z dvema učiteljema! Lani pa je ZVU odklonila prošnjo več ko 20 slovenskih družin iz Sv. Kolombana pri Miljah za ustanovitev slovenske osnovne šole v Sv. Kolombanu pri Miljah.

Zato predstavlja sedanji ukrep prosvetnega urada ZVU rasno diskriminacijo v škodo Slovencev in je v nasprotju z osnovnimi demokratičnimi svobodničnimi. Ukrep zadeva namreč le slovenske šole, ne pa italijanski! Znano je, da je na italijanskih šolah nastavljenih 340 učiteljev, ki s sploh ne poučujejo; kljub temu pa je ZVU nastavila v tem šolskem letu še nove italijanskečasne učitelje, ki so brez posla in ki jih ZVU vseeno plačuje. Poleg tega plačuje ZVU tudi one italijanske učitelje, ki poučujejo na italijanskih osnovnih šolah v pasu B STO-ja in ki so plačani od jugoslovanske vojaške uprave ter tako prejemajo dvojno plačo. Zaradi tega je brez podlage trditev, da je odpuš 23 slovenskih učiteljev narekovalo pomanjkanje sredstev!

Pripomniti je pri tem treba, da so morali Slovenci četrt stoletja s svojimi davničnimi prispevki vzdrževati italijanske šole, ki so potujčevale njihove otroke. Naj se to zdaj vsaj deloma popravi s tem, da se ne delajo tržaškim Slovincem nove krivice z rasno diskriminacijo.

Ker niso naleteli zastopniki demokratičnih Slovencev pri polk. Marshallu na potrebno razumevanje v tej zadevi, vlada prepričanje, da bo gen. Airey ukrep prosvetnega urada ZVU razveljavil iz naslednjih razlogov:

- 1) ker je letos manjše število otrok na slovenskih osnovnih šolah posledica vojne in zato le prehodni pojav, ki ne opravičuje ukinitve tolikšnega števila razredov in odpuš 23 slovenskih učiteljev;
- 2) ker je združitev dveh razredov v enega pedagoško škodljiva in ponekod zaradi manjših učilnic neizvedljiva;
- 3) ker ni socialno odpuščati med šolskim letom toliko učiteljev, ki so bili veljavno imenovani od šolske uprave ZVU in ker bodo ti učitelji z odpuštom vrženi dobesedno na cesto;
- 4) ker je ta ukrep novost v nasprotju s prakso, ki je vladala od l. 1946 na šolah ZVU, da naj razredi nimajo več kakor 20 otrok;
- 5) ker vzbuja ta ukrep vtis, da gre le za politično gonjo, ki jo italijanski krogi vodijo proti Slovincem in njihovim pravicam od l. 1948 dalje.

Slovensko ljudstvo je zaradi takega ravnanja s slovenskimi šolami do skrajnosti razburjeno. To vprašanje ni samo vzgojnega, marveč tudi političnega pomena. Naš narod ne sme imeti vtisa, da ga v Trstu zapostavljajo in diskriminirajo samo zato, ker je slovenski. Tako ravnanje bje namreč v obraz vsem zahtevam demokracije in človeških pravic!

Zato izražata obe politični predstavniški slovenskega nekomunističnega prebivalstva STO-ja upanje, da bo general Airey s svojim posegom preklinal ukinitve 23 razredov na slovenskih osnovnih šolah.

Položaj v Italiji

Napori opozicije, da bi časasno rešena vladna kriza vendarle rodila kake hujše politične posledice, se niso še polegli. Nenni je v imenu skrajne levice izjavil, da ni možni iti kar mimo običaja, da se razmenjavajo ministrov obravnava v zbornici. Enako vprašanje in zahtev je stavil tudi vodja kvalunkvistov Giannini, ki se je komaj pred nekaj dnevi zopet vrnil v poslansko zbornico, potem ko je volivna verifikacijska komisija ugotovila, da je dobil zadostno število glasov za poslansko mesto. V ostalem pa beležimo dejstvo, da je komunizem v Italiji vse prej ko poražen, saj so komunisti na primer pretekli teden na vilitvah v Castellamare di Stabia celo napredovali, vladne stranke pa precej nazadovale. Nevarnost komunizma ni še zmanjšana!

Zunanji minister grof Sforza je govoril po radiu italijanski javnosti in poudaril, da če ne bi bilo Marshallove pomoči, bi vsi skupaj gladko gladovali. Evropo je možno rešiti propasti — je dejal grof Sforza — le če se bo združila v skupen parlament. Jasne in odločne besede ministra Sforze v trenutku, ko je Italija izgubila svoje afriške kolonije in v trenutku, ko je dobilo prizadevanje za združenje Evrope hud udarec od strani vidnih angleških politikov, ki so izrazili svoje nezaupanje v ta pokret, so hudo odjeknile v srch tistih Italijanov, ki vedó, da se bo znašla država v težkem položaju, ko bo leta 1952 konec Marshallove pomoči.

Nekaj podatkov

Sicer pa se vlada prizadeva na vse mogoče načine, da bi zboljšala gospodarski položaj, da ne nastane

kriza v času, ko te pomoči več ne bo. Uspehi so precej vidni: olja je Italija pridelala letos nad dva milijona hektolitrov, tako da je cena takoj znatno padla in danes imamo dobro olivno olje na trgu v Trstu in v Gorici po 440 lir liter, semensko pa po 290 lir. Pšenice je pridelala 69 milijonov kvintalov, kar ni malo, če pomislimo, da je fašistični režim dosegel v najboljšem primeru in z ogromnimi napori 83 milijonov stotov. Če bi se sedanja vlada odločila za žitno bitko, po fašističnem načinu, bi gotovo prišla na 90 milijonov stotov žita, kar bi skoro zadostovalo za potrebe vsega prebivalstva. Da bi bila popolnoma rešena v tem pogledu, bi seveda morala pridelati sto milijonov stotov žita. To pa je zaenkrat nemogoče; in v današnjih razmerah mora uvoziti dobrih 20 milijonov stotov pšenice. »Bitka« po fašističnem vzvedu pa ne more voditi, ker bi šla na škodo drugih enakovalnih pridelkov.

Za izvoz zelenjave in sadja predstavlja Anglija še vedno najboljši trg, ki je letos prevzel lepe količine tega bлага, tako da ima Italija trenutno 80 milijonov šterlingov kredita v Angliji, ki pa niso nastali samo iz izvajanja sadja in zelenjave, marveč tudi iz turisticke, saj cenijo, da je letos posetilo Italijo skoro tri stotisoč Angležev, ki so pustili tu vsaj devet milijonov šterlingov.

Pri tej priliki omenimo, da računajo, da pridejo za sveto leto v Rim milijoni romarjev, ki bodo tu pustili za sedem sto milijard lir denarja.

Tržaški občinski svet

in mestni otroški vrtci

Na seji mestnega sveta dne 11. novembra je prišla na vrsto razprava o vprašanju učnih moči za italijanske otroške vrtce, ki so bili na novo ustanovljeni na Poncijani in pri Sv. Ani. K temu vprašanju se je oglašilo več govornikov.

Dr. Dekleva od Babičeve komunistične stranke je zahteval, da sprejme mestna občina v svojo upravo zasebne otroške vrtce v Rocolu in na Kolonkovcu ter odpre otroške vrtce v Zgornji Skorkliji in Zgornji Kolonji.

Naš občinski svetnik dr. Agneletto je v tej zadevi vložil pismeni predlog, ki se glasi:

»Ker niso obstoječi otroški vrtci v tržaški občini dovoljni za potrebe slovenskega življa;

ker ni v Rocolu, pri Sv. Mariji Magdaleni Spodnji in Zgornji, kakor tudi v samem mestu, z izjemo Sv. Jakobu, nobenega slovenskega otroškega vrtca;

ker je otroški vrtci pri Sv. Jakobu s 56 vpisanimi otroki in z eno samo razpoložljivo učilnico prenatrpan, zaradi česar je morala voditeljica odkloniti vpis znatnega števila otrok in ker učilnica v nobenem pogledu ne odgovarja zdavšenim predpisom za otroške vrtce;

ker je slovenski otroški vrtci v Skednju, v katerem je 50 otrok (ostali so bili odklonjeni zaradi pomanjkanja prostora), stisnjen v eni sami sobi, ki služi hkrati za učilnico in obednico;

ker ima otroški vrtci pri Sv. Ivanu - Vrdeli en sam odsek, ki ne more sprejeti vseh slovenskih otrok tega zelo številnega predmeta;

ker je slovenski zasebni otroški vrtci v Vicolo dell'Ospedale zaprti zaradi uradne rekvizicije prostorov;

ker je bil pretekli mesec slovenski otroški vrtci v Rojanu premeščen na Greto, s čimer so bili močno prizadeti vsi vanj vpisani otroci, zlasti oni z vasi Piščanci in z rojanskega hriba;

upoštevajoč, da imajo tržaški Slovenci neizpodbitno pravico do šolanja v materinski tuji in zlasti v otroških vrtcih, predlaga podpisani, da pride na dnevni red ene izmed prihodnjih sej razprava o naslednjem sklepu:

- I. Občinski svet predlaga občinskemu odboru, da odpre naslednje slovenske otroške vrtce:
- a) otroški vrtci v bližini Vicolo dell'Ospedale;
- b) otroški vrtci v Rocolu;
- c) otroški vrtci pri Sv. Mariji Magdaleni Spodnji - Sv. Ani;
- d) otroški vrtci pri Sv. Mariji Magdaleni Zgornji - Campanelle.

Mestni svet in Ukaz ZVU št. 206

Tržaški občinski svet je na svoji seji z dne 15. novembra razpravljaval v glavnem o Ukazu št. 206 z dne 1. novembra 1949, ki vsebuje določbe o imuniteti ZVU in njenih uradnikov ter o izključitvi podsednosti rednih sodnij za tožbe proti ZVU in njenim uradnikom. ZVU je izvedla pravico do imunitete, pravilneje rečeno do nepodrejenosti redni sodni oblasti iz suverenosti, ki ji pritrjuje kot izvrševalki državne oblasti na suverenum Svobodnem tržaškem ozemlju.

Ukaz št. 206 je izzval v Trstu mnogo razburjenja in kritik. O njem je bilo govora že v conskem svetu. Zato je 14. novembra zavezniški obveščevalni urad izdal uradno pojasnilo, ki pravi, da Ukaz št. 206 ne vsebuje nobene nove odredbe, marveč da sloni le na načelu splošno priznane vladne imunitete; da ne priznava sodne imunitete uradnikom ZVU kot osebam, temveč da varuje samo upravno vlado in njene funkcionarje pri izvrševanju njihovih službenih dolžnosti. Ta Ukaz dalje ublačuje prejšnjo prakso v toliko, da lahko vsakdo, ki namerava tožiti ZVU ali njene funkcionarje, zalogi za dovoljenje generalnega ravnatelja za civilne zadeve pri ZVU.

To pojasnilo ni zadovoljilo razburjenega javnega mnenja. Zato so tudi razne politične skupine v tržaškem občinskem svetu predlagale preklic Ukaza. K. besedi so se oglašili svetniki Morelli (MS*) in Ruggieri (MSI), ki sta ostro grajala ZVU, ki tlači v Trstu svobodo in ravna s Trstom kot s kakšno kolonijo. Zupan je oba govornika pozval, naj se strogo držita predmeta. Govorili so še o tem Harabaglia (DC), Pogassi (KP), Agneletto (SDZ), Stocca (PLI), Gianpiccoli (FI) in Forti (PLI).

Iz govora našega svetnika dr. Agneletta povzemamo naslednje misli: ZVU je poslala že pred meseci sodnim oblastvom okrožnico, v kateri je bilo zastopano mnenje, da niso redna sodišča na STO-ju pristojna, da sodijo o tožbah in zahtevah proti ZVU in njenim uradnikom. Ker pa ni imela okrožnica

II. Občinski svet predlaga občinskemu odboru, da odpre poleg tega še nove odseke in preskrbi za to primerne prostore otroškim vrtcem pri Sv. Jakobu, v Skednju in pri Sv. Ivanu - Vrdeli.

III. Občinski svet predlaga občinskemu odboru imenovanje potrebnega števila otroških vrtnaric za predvidene otroške vrtce.

IV. Občinski svet predlaga občinskemu odboru, naj dobi v Rojanu primerne prostore za slovenski šolski vrtci, ki je bil premeščen na Greto.

V. Podkrepitev tega svojega predloga je dr. Agneletto izjavjal, da spadajo danes otroški vrtci med najvažnejše šolske zavode, ker ima otroški vrtci ne samo pedagoški, temveč tudi velik družabni pomen. Starši, ki hodijo podnevi na delo in družine, ki so stisnjene v eno samo sobo in kuhinjo, družine, ki nimajo dati otrokom kaj uesti, so prisiljeni pošiljati svoje otroke v otroški vrtci. To velja posebno za velika delavska središča kot je naš Trst. Zato izjavlja dr. Agneletto, da bo glasoval za odobritev sklepa občinskega odbora o otroških vrtcih. Pri tej priliki pa mora obrniti pozornost mestnega sveta tudi na slovenske otroške vrtce in na svo »mizerljivo«, ki vlada ravno v pogledu slovenskih otroških vrtcev. Otroški vrtci so zavodi revnih. Slovensko prebivalstvo v Trstu je sorazmerno mnogo bolj revno kot italijanski in obstoja v ograomni večini samo iz delavnega sloja. Zato je pri Slovincih potreba po otroških vrtcih sorazmerno večja kot pri Italijanih.

Kljub tej izkazani potrebi pa imamo v samem mestu in v spodnjih predmestjih le dva občinska slovenska otroška vrtca, in sicer v Rojanu in pri Sv. Ivanu. O prvem smo že govorili. V otroški vrtci pri Sv. Ivanu je vpisanih 85 otrok in tudi tu je bilo mnogo otrok odklonjenih zaradi pomanjkanja prostorov; pa tudi mnogo staršev ni hotelo dati svojih otrok v tako prenapolnjeni otroški vrtci!

Nadalje imamo tri otroške vrtce, ki jih vzdržuje posebna državna ustanova za otroške vrtce v Barokovljah, pri Sv. Jakobu in v Skednju. Pri Sv. Jakobu je otroški vrtci z več ko 60 otroki stisnjen v staro prtilčno telovadnico. V Skednju je še slabše, ker služi ena sama soba za učilnico in obednico!

Dr. Agneletto ugotavlja nato, da je ogromna večina občinskih svetnikov demokratičnega mišljenja in da bodo ravno zaradi te privlačnosti demokratičnim načelom glasovali za ustanovitev nujno potrebnih novih otroških vrtcev za slovenske otroke naše občine.

(Dalje na 4. strani)

Sforza o Rapallu

V dopolnilo k članku »Rapallo«, objavljenem v prejšnji številki našega lista, prinašamo opis poteka rapalske konference izpod peresa samega italijanskega zunanjega ministra grofa Sforze. Opis je povzet iz Sforzove knjige »Stvaritelji sodobne Evrope«.

Ker se je vsa Evropa prepračala, da so bili neredi v Italiji prirodna in razumljiva posledica povojnih razmer, samo prehodna kriza in da se je država pod preizkušenim vodstvom Giolittija vrnila k svojemu normalnemu življenju, sem pozval jugoslovanske opolnomočenče v Rapallo, da končno rešimo jadransko vprašanje.

Prišli so dan po naši narodni svečanosti, ki je dokazala, da se vsa država od Alp do Sicilije, ozdravljena od povojne nerazume, cetrtga novembra so bile prinesene v Rim zastave vseh polkov, ki so se izkazali v vojni in ki jih je kralj odklikoval za hrabrost. V Rimu in v mestih, iz katerih so prišla odposlanstva polkov in v kateri so se sedaj vračala z zastavami, odklikovanimi osebno od kralja, je bilo navdušenje in spoštovanje naroda do teh simbolov trpljenja nepopisno. To je bil dober znak za začetek naših diplomatskih pregovorov. Ker nisem bil popolnoma prepričan, da bodo Jugoslavlani popustili glede vseh mojih zahtev (zvedel sem, da je Kranjski svet v Beogradu, ki se je sestel neposredno pred odhodom opolnomočenčev, zavrgel nekatere od teh zahtev), sem zaprosil Giolittija, naj ostane v Rimu, četudi je bil on kot tudi vojni minister Bonomi skupno z menoj član naše delegacije. Rekel sem mu, da ga bom poklical, ko se bo izkazalo, da je uspeh zamemben.

Jugoslavlani so se dolgo časa upirali mojim zahtevam; težko jim je bilo prepustiti nam pol milijona Slovanov, četudi sem jim jaz govoril, da nisimo mi krivi, če bivaajo na naši strani Alp. Neke noči so prišli razgovori do vrhunca dramske napetosti, ki je redka pri razgovorih te vrste; pregovarjal sem jim, da pri izpolnjevanju svojih državljanskih dolžnosti ne kažejo one zrelosti, kot so jo pokazali na bojnem polju:

»Vi veste, sem jim rekel, »da je pogodba, ki vam jo predlagam, skupaj z diplomatsko zvezo, ki se vam nudi, za vas sprejemljiva, toda plašite se beograjskih in zagrebških šovinistov in se bojite za vaše popularnost. In jaz? Ali si nisem v svesti, da uproščam svojo popularnost? Pripravljem sem, da se izpostavim nepopularnosti in sovražstvu, samo da služim koristim svoje domovine. Rečem vam samo to: ko se vrnete v Beograd, vas bo pekla vesta. Obrnil sem se in hitro odšel. Po globokem vzemirjenju, ki sem ga opazil na licih svojih sobesednikov, mi je bilo jasno, da niti oni niti jaz, ne odstopamo od svojih stališč.

Zastavili smo se pri Zadru, tem popolnoma italijanskemu mestu v Dalmaciji, za katerega sem se odločil, da si ga prisvojim, kljub temu, da so mi vsi svetovali, naj ne vztrajam preveč na tem vprašanju. Ravnatelj lista »Popolo d'Italia«, Mussolini, s katerim sem se dolgo razgovarjal v zunanjem ministrstvu pred svojim odhodom v Rapallo, mi je svetoval ustanovitev neodvisnega Zadra z italijanskim diplomatskim predstavništvom. Bonomi mi je pomagal. Na koncu pregovorov, me je jugoslovanski predsednik vlade Vesnić zaprosil, naj brzojavno navedem Giolittiju razloge, zaradi katerih se jugoslovanska vlada protivi odstopitvi Zadra Italiji. Giolitti je odgovoril,

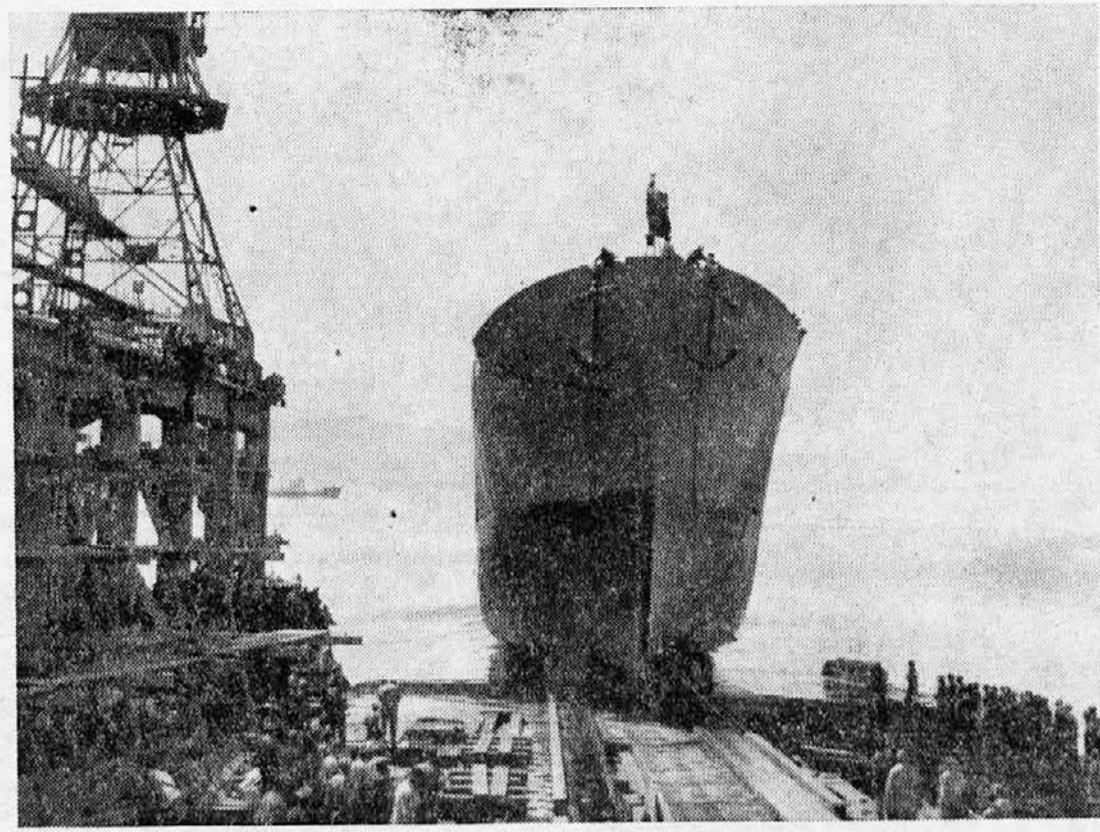
naj se zaradi Zadra ne prekinjajo pregovori. Toda njegov odgovor je prispel, ko so Jugoslavlani začeli popuščati. Takrat sem storil nekaj, kar se mi je zdelo, da mi narekuje dolžnost: rekel sem Jugoslavanom, da se Giolitti popolnoma strinja z mojim stališčem. Na to neposlušnost me ni samo navajala ljubezen do Zadra, tega biserja italijanske umetnosti, temveč bal sem se, da bi mogli biti dobri italijansko-jugoslovanski odnosi (potrebni italijanski politični in gospodarski ekspanziji proti vzhodu) onemogočeni ali ogroženi, če bi hoteli mladi in bojeviti jugoslovanski narod, v narodnostni vročici »denacionalizirati« Zader.

Ker sem si pridobil to mesto, je Giolitti prispel v Rapallo in se mi smeje zahvalil, da sem tako dobro »popravila« njegov nejasni brzojav. Dvanajstega novembra je bila rapalska pogodba podpisana. Z njim je Italija dobila na Alpah boljše mejo, kot so jo imeli Rimljani, vso Istro, otoka Crez in Lušinj ter Zader, in neodvisnost Reke, ki je priznana kot svobodno italijansko mesto in vezana z italijanskim ozemljem (torej, praktično je postala italijanska, z ono tradicionalno avtonomijo, ki jo je imela v svoji dolgi zgodovini in ki bolje odgovarja njenim gospodarskim potrebam, kot neposredna aneksija). Moralno je predstavljala ta pogodba prvi povojni mir, napravljen po svobodnem pristanku in s tem ustvarila potrebno ozračje za nova plodnosa sporazumevanja.

Bančniki o gospodarskem položaju Združenih držav

Dne 1. novembra je bil otvorjen kongres društva ameriških bančnikov in ob tej priliki je njegov predsednik Evans Woolen dejal, da se nahajajo Združene države pred nevarnostjo velike gospodarske krize in da ameriške banke ne bodo mogle napraviti ničesar, s čemer bi pospešile oživljenje gospodarstva, vse dokler se ne bodo končale sedanje stavke kovinskih delavcev in rudarjev v premogovnikih. Če se bodo namreč stavke nadaljevale, potem bo to imelo za posledico oslabitev kupne moči širokih slojev prebivalstva, kar bo nujno zmanjšalo možnosti za prodajo in potrošnjo. Vsekakor bo zanimivo opazovati gospodarski razvoj prihodnjih mesecev, ko se bo videlo, kdo izmed napovedovalcev bo imel prav, ali tisti, ki trde, da krize ne bo, ali pa tisti, ki jo pričakujejo. Težko je namreč predvideti, kako in v koliko bo na gospodarski razvoj vplivala potreba po oboroževanju.

Predsednika so obenem vprašali, kaj misli o razvrednotenju dolarja. Po nekaterih vestih, ki so se širile v zadnjem času s precejšnjo vztrajnostjo, bi namreč Združene države pripravljale razvrednotenje dolarja, in to tako, da bi v bodoče namesto sedanjih 35 centov dolarja plačevali 50 centov za eno unčo (28,35 gr) čistega zlata. To naj bi bila nekakša protisluga Angliji za njeno razvrednotenje funta. Od povečane cene zlata bi namreč imela največje koristi Britanska skupnost narodov, posebno Južna Afrika, ki je največji svetovni proizvajalec zlata. Predsednik je izjavil, da ne veruje v resnost teh vesti. Po njegovem bi razvrednotenje dolarja prineslo ameriškem gospodarstvu več škode kot pa koristi. Tudi v tem primeru bi lahko rekli, da morda ni izključevati morebitnega obstoja nekakšnega anglo-ameriškega sporazuma.

Posrečilo se nam je dobiti to lepo sliko, ki je bila posneta ravno v trenutku, ko je zdrčala novozgrajena ladja v morje. Ladja je namenjena za ribolov v Sredozemlju in Atlantiku in so jo zgradili v tržaških ladjedelnicah Sv. Marka s pomočjo Evropskega obnovitvenega načrta.

Trst in evropsko gospodarsko sodelovanje

Kot vemo je pred kratkim načelnik Evropskega obnovitvenega načrta Paul Hoffman imel v Parizu zelo pomemben in dalekosežen govor, v katerem je prav resno pozval evropske države, naj izdelajo čimprej načrte za resnično in tesno gospodarsko sodelovanje.

Ta Hoffmanov govor pred svetovno Organizacijo za evropsko gospodarsko sodelovanje v Parizu upravičeno smatramo za znamenje pomembnega razvoja v razvoju evropskega gospodarstva. Smemo morda s pravico upati, da bo gospodarsko sodelovanje Evrope na tem razpotju spet našlo pravo in naravno smer za svoj nadaljnji razvoj — smer, katero smo na žalost zapustili po prvi svetovni vojni, tedaj ko so evropske države, namesto da bi poglobile svoje gospodarsko sodelovanje, prekinile celo obstoječe medsebojne gospodarske vezi.

Pred 30 leti so prestrašeni Evropejci, — kljub temu, da so mislili, da je pravkar končana vojna bila zadnja, — začeli z napori, da proučijo svojo narodna gospodarstva, da bi v prvi vrsti služila vojaško-obrambni in politični svrham. Pri tej proučitvi pa so seveda morali hote ali nehoti žrtvovati glavno načelo vsakega uspešnega gospodarskega življenja. — to je rentabilnost v gospodarski delavnosti.

Videli smo, da so skoraj vse evropske države po prvi svetovni vojni pospeševale razvoj takih industrijskih dejavnosti, ki so nudile gospodarsko neodvisnost od uvoza iz tujine. Videli smo, da so številne evropske države začele na vso moč pospeševati posebno železarsko, ješkarsko in drugo kovinsko industrijo; petrolejsko, strojno in kemično industrijo. Nekatere od teh novozvijajajočih se gospodarskih podjetij so imele v večji ali manjši meri potrebne naravne pogoje za svoj razvoj, večina pa je pogrešala tako kakovost kot količino pri surovinah, toda tudi pri kapitalu, pri pogonski sili, pri izvežani delavni sili.

Sovražnika ljudstva. Med navzočimi se je tu in tam oglasilo sikanje. Goldstein je bil odpadnik in izdajalec, ki je bil nekoč ena izmed vodilnih osebnosti stranke, skoraj v isti vrsti z Velikim bratom samim, potem pa je prišel s kontrarevolucionarnim delom. Obsodili so ga na smrt, vendar pa je tajinstveno pobegnil. Spored »Dveh minut sovražstva« je bil vsak dan drugačen, toda Goldstein je bil v njem vedno osrednja pojava. Njega so dolžili vseh zločinov proti stranki, vseh izdajstev, sabotažnih dejanj, odpadništva in odklonov s strankine linije. Njekje je moral biti še živ in snovati svoje zarote.

Ob pogledu na Goldsteinovo obraz se je Winstonova trebušna prepona skrčila. Goldsteinov obraz je bil koščičen židovski obraz s prosojno aureolo belih las in kozjo bradico — pameten obraz, a vendar odbijajoč. Podoben je bil ovci in tudi glas je bil nekam ovčji. Goldstein je sprožil svoj običajni napad proti stranki. Obtožil jo je diktatorstva, zasramoval je Velikega brata in zahteval takojšen mir z Evrazijo. Na platno so se vsi čas vrstile slike neskončnih kolon evrazijske armade — vrsta mož z brezizraznimi azijskimi obrazi, ki so se približevali platnu in spet iz-

v državi, ki niso imele na razpolago primernih surovin, so se začeli posluževati raznih nadomestitev ali pa so v najboljšem primeru sklenili dvostranske pogodbe z drugimi državami, ki so bile voljne in tesno gospodarsko sodelovanje.

V državi, kjer ni bilo na razpolago dovolj kapitala, so začela oblastva privajati davčni vijak, uvedla so delno oddajo premoženja in podobno, z namenom, da si preskrbe dovolj sredstev za industrializacijo. V najboljšem primeru so se zatekli k bolj ali manj neugodnim posojilom.

V državi, kjer ni bilo na razpolago dovolj pogonske sile, so začeli z izkoriščevanjem manjvrednih virov industrijske energije, kar je podražalo proizvodnjo.

V državi, kjer je bilo malo izvežane delovne sile, so se zatekli k uporabljanju neučudenih delavcev in so začeli s strokovnim šolanjem, ki more dati dobre rezultate šele po več letih.

Rezultat vsega tega je bila podražitev industrijske izdelave, slaba kakovost izdelkov in pomanjkanje blaga. Račun je plačal povprečni državljan, ki se je moral zadovoljiti z nižjo življenjsko ravni.

Toda to še ni vse. Namesto skupnega velikega evropskega tržišča so se znašle številne industrije v ožkih mejah tržišč posameznih evropskih držav, kar je ohromilo marsikatero gospodarsko podjetje in znižalo proizvajalne stroške.

Neč je čudnega torej v tem, da nam uradne statistične številke kažejo, da je moral in da mora povprečni Evropejec delati dvakrat tako dolgo in dvakrat tako naporno preden zasluži toliko, da si kupi isto količino blaga iste kakovosti kot njegov sovrstnik v Združenih državah.

Paul Hoffman je v svojem govoru poudaril, da so Američani mogli doseči svojo visoko življenjsko raven v veliki meri zaradi tega, ker so Združene države eno samo veliko domače tržišče s 150 milijoni potrošnikov. V taki veliki gospodarski enoti more vsaka industrija

izbrati tako mesto za svoje delo, kjer so na razpolago potrebni osnovni pogoji za uspeh (surovine, pogonska sila itd.).

Enotno tržišče, v katerem bi živelo 270 milijonov odjemalcev (zahodna Evropa), bi prav tako imelo silen vpliv na našo življenjsko raven, kajti naše gospodarstvo bi bilo v mnogo boljšem položaju kot zdaj. Zavedamo pa se, da je napoti takemu enotnemu tržišču mnogo zaprek: carinske, prometne in valutne ovire. Če naj Evropa uspe, se mora odločiti, da te ovire vsaj postopoma odstrani. Gotovo, marsikatero industrijsko podjetje, gospodarska delavnost, bo prizadajana, kajti v zadnjih tridesetih letih je zraslo mnogo podjetij ne na gospodarskih, temveč na političnih osnovah. Zavedamo pa se tudi, da je cilj, ki ga predstavlja veliko enotno evropsko tržišče, tako zaviljav, da se izplačajo nekatere žrtve.

Nismo se pozabili, da je bilo evropsko gospodarsko sodelovanje pred 35 leti dejstvo in težko je verjeti, da ne bi tedanjega stanja bilo mogoče obnoviti tudi danes, posebno še s pomočjo sredstev Evropskega obnovitvenega načrta.

Verjetno je še mnogo ljudi v Evropi, ki na stvari ne gledajo tako optimistično in morda jih bo treba še prepričati. Večina evropskih narodov in držav pa se je, kot vsekake, odločila za novo pot evropske edinstvo in tesnega gospodarskega sodelovanja.

Politični in vojaško obrambni pomisleki, ki so bili upravičeni v prvi svetovni vojni, so danes temeljito zastareli.

Za nas Tržačane bi tesno gospodarsko sodelovanje pomenilo še mnogo več kot za druge evropske države. Naše mesto so zgradili kot trgovinsko tržišče za velik del Srednje Evrope. Naše pristanišče je bilo stoletja najpomembnejši vir našega narodnega dohodka. Poživitev medevropskega prometa (in v zvezi z njim svetovne trgovine) bi pomenilo za nas rešitev težkih vprašanj, ki danes težijo naše gospodarstvo.

MIMOGREDE

Lipa in policija

Tako se sprašuje »Delo« v svoji zadnji številki z dne 12. t. m. Da komunisti povsod tako zavidajo resnico, da pride le njim prav, to je že stara pravljica. A da to na tak nesramen način delajo, tega bi skoro ne verovali. Naj vam pojasnimo, kaj je resnica pri tem. SIAU je v Nabrežini pred časom sklicala sestanke po vseh vaseh in predelih naše obširne občine. Povsod so bile na programu občinske zadeve in povsod so bili poročevalci občinski odboriki in namestniki iz skupine SIAU. Par dni pred temi sestanki je imel občinski odbor svojo redno sejo, na kateri niso odboriki niti z besedico omenili, da nameravajo poročati ljudstvu o občinskih zadevah. Ko se je odbor po teh sestankih spet sestel je naš zastopnik izjavil, da ne smatra tako postopanje za lojalno. Ako kdo lojalno poroča o delu in težavah naše uprave, bi se ne bal navzočnosti prizadetih! Vse kaj drugega je, ako nočemo, da pride kdo zraven, ki tudi nekaj ve, kako se ta »mašina« vrta... O policiji in dovoljenju pa sploh ni bilo niti govora! Odborniki SIAU so pa takoj odgovorili, da niso sploh mislili o tem druge obvestiti in da jim je žal, ako se ostali čutijo zato ujaljene.

To je resnica, a vse drugo je blatenje političnih nasprotnikov! Kar se tiče pa osamljenosti, pa malo bolj počasi! Prav v kratkem bomo lahko dokazali, da se tudi v tem naši »prijatelji« zelo motijo.

MSI in DC

V svoji zadnji številki očita »Emancipazione« demokracijo, da so preveč popustili do raznih neofašističnih izpadov in delovanja. Opozarja jih, da si zastoj predstavljajo, da bodo ta nova gibanja ugodno izkoristili proti svojim nasprotnikom. Ostro napada povezovali, ki je nastala med demokracijami sedanostjo in fašistično preteklostjo v lastništvu listov »Giornale di Trieste« in »Ultime notizie«, kjer je postal delničar Alessioje, kjeje tudi neki monsior Maini. Očita jim, da skušajo v svojo korist istovetiti cerkev s politično stranko. Med ostalim piše »Emancipazione«:

»Noi vorremmo che i poveri interelli che si fanno paladini dello sporco che c'è nella combinazione giornalistica »Giornale di Trieste« - »Ultime notizie«, rispondessero — e lo diciamo per la terza volta — con argomenti.«

Ljudska kultura

Za predsednika so si izbrali onega Budala, ki si je s pozivanjem okupacijskih in italijanskih šovinističnih oblastev proti delovnemu ljudstvu pridobil neocenljivih zaslug za titofašistično provokatorsko agencuro v Trstu. V podpredsednika je napredoval znani šovinistični Venturini, ki se je v stari Jugoslaviji odklopal kot podprenik vseh protijubljanskih režimov. Največja atrakcija pa je vsekakor, da je na Pahorjevo mesto tajnika prišla nova kulturna zvezda Boris-Race-Zaržo. Kot osebni tajnik Babiza je doslej vodil vse finančno in gospodarsko politiko titovcev v Trstu. Ta zaslužni »kulturnik«, ni bil v štirih letih še niti na enem sestanku prosvetnih društev ne kot poslušalec, še manj kot predavatelj. Pozabiti ne smemo na »velukau« Hlavatija, faliranega mesarja človeških celjstui. Biuši čelnik Drago Pahor pa je zborovanje otvoril.

Tako nam prestavlja »Delo« novi odbor Slov. hrvo. prosvetne zveze, kakršen je bil izbran na njenem obnem zboru dne 6. t. m.

George Orwell

LETO

1984

Bilo je okoli enajstih, ko se je zgodilo. V Statističnem oddelku, kjer je delal Winston, so spravili stole v veliko prednjo in jih razporedili pred velikim telekontrolorjem. Pričrnjali sta se »Dve minuti sovražstva«. Winston se je ravno vsedel v eno izmed srednjih vrst, ko je vstopilo neko dekle iz Pisateljskega oddelka. Nikoli še ni govoril z njo in tudi njenega imena ni vedel. Verjetno je opravljala kakšno mehanično delo pri stroju za pisanje romanov. Včasih jo je namreč videl z zamaščenimi rokami in s šopom ključev in drugega orodja. Bila je dekle pogumnega izraza, stara okoli 27 let, z gostimi temnimi lasmi, pegastim obrazom in hitrimi, atletskimi kretnjami. Winston je od prvga trenutka ni mogel trpeti. Zenske, predvsem pa mlade zenske, so bile vedno najbolj zagrizene članice stranke in so kar požirale gesla, poleg tega pa bile amaterske vohunkce, ki so ovajale vsako nepravovernost. To

dekle pa se mu je zdelo še bolj nevarno od drugih. Ko sta se nekoliko srečala na hodniku, ga je ošinila z bežnim prodornim pogledom, ki mu je v trenutku pognal v kosti silen strah. V glavo mu je padlo, da utegne biti celo agentka Miselne policije. Vstopil je član Notranje stranke, ki je imel tako važen in visok položaj, da si Winston niti ni mogel predstavljati. Ob pogledu na drno uniformo — uniformo Notranje stranke — so se vsi pričujoči zdrznili. Kot dekle s temnimi lasmi se je tudi on vsedel nadaleč od Winstona. V naslednjem trenutku je že udaril iz telekontrolorja pošasten, grozo vzbujajoč hrušč, sliččen ropotu ogromnega nenamazanega stroja, ki je prodril do vseh kotičkov. Bil je hrušč, da so ti šklopotali zobje in te je spreletaval srh. Začelo se je Sovražstvo. Kot običajno se je na platnu prikazal obraz Emanuela Goldsteina,

Velikega brata je zbledel in na platno so se v mogočnih črkah prikazala tri gesla stranke: VOJNA JE MIR — SVOBODA JE SUZENJSTVO — NEVEDNOST JE MOC

Se isti hip je vsa skupina pričela z globokim, počasnim in ritmičnim glasom ponavljati: »Ve-Be!... Ve-Be!... Ve-Bela — znova in znova, pretirano počasi, z dolgim odmorom med »Ve« in »Be«. Bil je težak, mrmrajoč in čudno divjaški zvok, ki je vzbujal privid teptajočih bosih nog in nabijanja tam-tamov. Winstonu se je zdelo, da se mu je slihalo drobovje. V »Dveh minutah sovražstva« si ni mogel pomagati, da se tudi on ne bi udeležil splošnega delirija, toda to podčloveško vzklikanje »Ve-Be!... Ve-Bela« ga je vedno navdalo s strahom. Vzklikal je z ostalimi: drugače ni bilo mogoče. Skrivanje čustev, nadziranje obraza in ponavljanje tega, kar je počel vsakdo izmed drugih, je predstavljalo instinktivno reakcijo. Toda za trenutek bi ga izraz njegovih oči mogoče lahko skrivaj izdal. Ali je morda v tem nenadzorovanem odlomku sekunde zapečatil svojo usodo? (Nadaljevanje sledi)

Winston se je v svetlem trenutku zavedel, da vpije z ostalimi tudl on in da z vso silo točje pot stuca. Poraznost »Dveh minut sovražstva« ni bila v tem, da si bil prisiljen sodelovati, marveč da je bilo nemogoče, da bi se tega vzdržal. V tridesetih sekundah so padle vse meje. Zdelo se je, da je vse elektrizirala pošastna ekstaza strahu in maščevalnosti, želja po ubijanju, mučenju in maličenju obrazov s kladivom. Vsakdo se je proti volji prelevil v kričečo ponorelo spako. Sovražstvo je privrelo do vrhunca. Goldsteinov glas se je spremenil v pravo meketanje, njegova glava pa v ovčjo. Potem se je preljila v evrazijskega vojaka, ki se je vedno bolj bližal gledalcem; žlelo se je, da bo skočil s platna. Bil je velik in strašen s svojo rohnečo strojnico. V istem trenutku pa je prišlo olajšanje. Sovražna pojava se je preljila v obraz Velikega brata, ki je bil poln moči in čudovitega miru ter tako velik, da je zajel vse platno. Nihče ni slišal, kaj je govoril Veliki brat. Bilo je le nekaj opogumljajočih besed, besed, ki pa dežo sredi vojne vihrne. Ni jih mogoče razločiti vsake posebej, vračajo pa zaupanje že samo zaradi tega, ker so bile izgovorjene. Obraz

Mestni svet in Ukaz ZVU št. 206

(Nadaljevanje z druge strani)

v seznam stalnega prebivalstva. Tako je tudi ZVU z Ukazom št. 183, kljub temu da Tržaški statut in priloga VI. mirovne pogodbe z Italijo določata, da sta oba tukajšnja jezika enakopravna uradna jezika, odkrila slovenskemu jeziku enakopravnost v tržaški in miljski občini.

S temi ukazi je ZVU spreminjala tu veljavne zakone v škodo prebivalstva slovenske narodnosti in je spremenila celó čl. 7 Tržaškega statuta. Ali med občinskimi svetovaleci, ki spadajo k »vladni večini«, ni bilo žalibog nikogar, ki bi nastopil proti tem kršitvam zakonov! Danes, ko so z Ukazom št. 206 kršene tudi koristi te večine, dviga ta enodušno svoj glas proti kršitvam. Ta občutljivost mestnega sveta bi se morala pojavljati tudi takrat, ko gre za obrambo pravic Slovencev na tem ozemlju. To zahteva od mestnih svetovalec čut pravi-

čnosti in demokracije, ki narekujejo popolno spoštovanje vseh življenjskih pravic slovenskega prebivalstva. Zato je treba pričakovati — je zaključil dr. Agneletto —, da bo mestni svet ravno tako enodušen kakor danes tudi takrat, ko bodo na vrsti vprašanja slovenskih koristi in življenjskih pravic.

V besedilo predlagane resolucije je bila na predlog dr. Agneletta zamenjena beseda »pokrajina (regione)« z izrazom »Ozemlje (Territorio)« in vključen poziv »naj ZVU uvažuje tudi dolžnosti, ki izvirajo iz mirovne pogodbe in njenih prilog«.

Prvič, odkar zaseda mestni svet, je bil soglasno sprejet predlog občinskega odbora, ki poziva ZVU, naj se drži prevzetih obveznosti in naj spoštuje dolžnosti, ki jih ima na podlagi mednarodnega prava, na podlagi mirovne pogodbe in njenih prilog ter tu veljavnih zakonov, zaradi česar je tudi treba preklicati Ukaz št. 206.

Komorni panski zbor „Škrjanček“ pod vodstvom Ludovika Klakočerja priredi v petek, 25. novembra ob 20. uri

KONCERT

slovenskih narodnih in umetnih pesmi v kinu na Opčinah

SPORED:

Na sporedu so dela in harmonizacije skladateljev: Emila ADAMICA, Marka BAJUKA, Oskarja DEVA, Mateja HUBADA, Petra JEREBE, Antona NEDVEDA, Ivana OCVIRKA, Stanka PREMRLA in dr. Antona SCHWABA. S solističnimi točkami nastopita sopranistka Milena CEKUTOVA in baritonist Marjan KOS. Koncertni spored bo povezan z umetniško recitacijo vmesnega besedila. Prijatelji slovenske pesmi in besede — ne zamudite tega umetniškega užitka!

Ako bo pa naš zaupnik potrkal na vaša vrata, sprejmite ga prijazno in DAJTE, — če lahko kaj darujete, — brez godrnjanja in nepotrebnih izgovorov! Pomnite, da ne darujete njemu, pač pa se s primernim darilom le oddolžite svoji narodni in socialni dolžnosti! Slovinci! Pristopajte kot člani k Slovenskemu dobrodušnemu društvu v Trstu!

Jadranaški mladinski koncert v Nabrežini

S kratkim pozdravnim nagovorom, 14 pesmimi, 5 solističnimi nastopi ter venčkom narodnih, ki so ga spletili štiri mladi harmonikarji, so JADRANAŠI preteklo nedeljo zvečali v kinodvorano v Nabrežini kar celo gnečo navdušenih poslušalcev.

Solista operni baritonist prof. Marjan Kos in sopranistka Milena Cekutova, sta nudila poslušalcem lep umetniški užitek, a mladinskemu koncertu dobro podporo.

Breme dneva je resno in voljno prenašal moški zbor JADRAN, ki ga je vodil dr. Zorko Harej.

Ne gre nam toliko za razčlenjeno oceno zmožnosti tega mladega zbora, bolj važno se nam zdi, da otipujemo zdravega in zanosnega duha, ki preveča te fante in nujno ogreva tudi druge. S snovno primerno povedano: veselimo se, da imamo še tak pristen okus, da nam je ljubša skleda štrukljev s kozarcem vina, če vemo, da nam jih ponuja toplo srce, kakor trinadstropna torta s prebrisanimi koktali, ki jim ne vemo pravega izvora ne namena.

Oceno lahko omejimo na takle kratke obrazce:

JADRAN je mlad in se pač bori z vsemi težavami mladih moških zborov. Tehnične hibe, kakor neuravnoteženost glasov, trdote v nastavitvah in enoglasnih delih, intonacijsko nihanje, neizpoljenost srednjih glasov in kar je še takega blaga, ne morejo zastreti vedrega slovenskega duha, ki močno vre iz teh grl. Pa še to je, da je večina pesmi precej zahtevnih, čeprav so jih premljeli zbori v zadnjih 40 letih po slovenski zemlji pogosto prepevali in jih večih celo shematično prepelili. Da se jih je JADRAN klub temu lotil, kaže njegov pogum. Dirigent je mož tenkega sluha in mehkega srca. Čutili in videti je, da bi rad izvil iz svojih pevec še neskončno več, a neutegnjen hrepenenje po moral še precej časa deliti s tolikimi drugimi, ki jih žulijo isti škornji. Tak je usoda vseh prizidevanih pevovodij — in hvala Bogu, da je tako.

Tu ostane samo eno: vztrajnost. Poroštvo za lepo bodočnost pa ima JADRAN v svoji mladosti in pogumu. To pa je nekaj, kar mora vsako slovensko srce razveseliti.

L. K.

(O samem zboru pa bomo obširneje poročali prihodnjič.)

Zasedanje občinskega sveta v Nabrežini

Pretekli ponedeljek dne 14. t. m. ob dveh pop. se je nadaljevalo zasedanje občinskega sveta v Nabrežini. Po prečitani zapisnika v slovenski in v italijanski se je prešlo na dnevni red. Najprej se je nadaljevalo z reševanjem prošnje za nakup občinskih zemljišč za zidanje stanovanjskih hiš. Sklenilo se je, da se vsem štirim prosičem prodajo občinska zemljišča, in ker gre v treh primerih za delavce, se to odda po najnižji ceni. Nato se preide na tretjo točko dnevnega reda, to je na občinski preračun.

Občinski odbornik Terčon počasi izčrpano poročilo o dohodkih in izdatkih, predvidenih za leto 1950. Dohodki so razdeljeni v tri skupine in sicer: 1) Najemnine občinskih kamnolomov, 2) občinski davki in pristojbine in 3) občinska uplatnina. Pri najemninah kamnolomov pojasni poročevalec o pogodbah, ki vežejo industrialce in občino v tem pogledu, in potek pogajanj, ki so se vršila med obema strankama, da bi ponovno določili višino najemnine, ki bi vsaj delno

odgovarjala današnji vrednosti denarja. Končno pada seznam vsot, ki jih plača za leto 1949 vsak industrialc, kar znese skupno 713.000 lir. Za leto 1950 bodo nova pogajanja, da se bo to vprašanje dokončno rešilo, dokler ne pride do novih pogodb. Dalje je poročevalec obširneje obrazložil posamezne postavke občinskih davkov in pristojbin. Posebno natančno je obrazložil družinski davek, ki je eden glavnih dohodkov za občino, a ki na drugi strani zadene skoro vsako družino v občini. Davki in pristojbine nam dajo vsoto 5.847.800 lir. Najvažnejši dohodek za našo občino pa je občinska uplatnina, ki prične občini približno 1.000.000 lir mesečno. Dalje je poročal o težavah, ki jih ima občina za izterjanje bolniških stroškov od posameznikov, katere pa mora občina redno plačevati raznim bolnicam. Dalje je še nekaj drugih malih dohodkov. Vsi dohodki skupaj dosežejo vsoto 20.362.537 lir.

Nato je poročevalec začel naštevati razne izdatke, ki jih ima naša občina. Med glavnimi so uprava 5 milijonov, osebje urada za uplatnino 1,1 milijona, za zdravstva, živinodržavnika, tehnični urad in izterjanje

valnic davkov 1,5 milijona, voda 1 milijon, sole skoro 6 milijonov, bolniški računi 2 milijona, babice 835 tisoč itd. Skupna vsota vseh stroškov doseže višino 32.583.870 lir, tako da se izkaže primanjkljaj v znesku 12.221.333 lir.

Po poročilu odbornika Terčona bi se morala začeti debata o posameznih točkah preračuna, a na predlog svetovaleca Fuksa so debato o tem prenesli na prihodnjo sejo. Vsak svetovalec bo med tem dobil v roke prepis izvlačka preračuna in se bo tako laže pripravil na razpravo. Razpravljalo se je samo nekaj o kamnolomih in o računih bolnice. Prihodnja seja bo v tem pogledu najbrž bolj živahna.

Prešlo se je nato na 7. točko dnevnega reda: gradnja stanovanjske hiše v Nabrežini - kamnolomli. Tu je predstavnik italijanske skupine g. Bandini predložil načrt za zidavo 52 stanovanj v skupni stavbi na prostoru, kjer so italijanska vojaška oblastva v času vojne sezidala štiri obširne zidove za vojaško skladišče pri južni postaji. Izkoristili bi te zidove v sedanjih vrednostih 15 milijonov lir in bi napravili enonadstropno stanovanjsko poslopje v obliki okvirja na vse štiri strani. Skupni stroški so predvideni za približno 70 milijonov. Občinski svet je sprejel ta predlog in dal občinskemu odboru nalog, naj zoprosi ZVU, da bi dala za to potrebna denarna sredstva na razpolago. Ako bo do tega prišlo, bi se pri nas stanovanjska kriza zelo omilila. Prihodnja seja bo v ponedeljek 21. t. m. ob 14. uri. Kot prva točka na dnevnem redu bo razprava o občinskem preračunu.

Učiteljsko društvo

Društvo Slovenskega katoliškega učiteljstva v Trstu vabi svoje članice in prijateljice na prvi sestanek v drugem letu društvenega delovanja, ki bo dne 17. t. m. ob 18. uri pri Sv. Antonu novem v ulici Ponchielli 2 - III. nadst.

Dnevni red je naslednji:

1. Duhovna misel;
2. Predavanje: Srčna vzgoja in sedanja mladina;
3. Razgovor;
4. Slučajnosti.

ODBOR

Vesti z Goriškega

Beguncem!

Kakor je bilo ponovno javljeno, nudi trenutno edino Avstralska možnost proste izselitve vsem beguncem. Opozarjamo pa, da bo avstralska komisija kmalu zaključila svoje delo v Italiji in se najbrže več ne vrne.

Organizacija IRO poziva vse begunce, naj se takoj odločijo in oddajo svoja imena na uradu Centra IRO - NCWC, Riva Piazzetta 18, ob ponedeljkih, torkih in petkih. Dosežen je sporazum, da ne bodo begunci, ki so se odločili za emigracijo, prisiljeni iti v taborišča, marveč bodo vse potrebno uredili po posredovanju omenjene pisarne ter bodo nato klicani naravnost pred komisijo. Po pregledu komisije jim bo dano 14 - 30 dni prostega časa, da se lahko vrnejo in uredijo svoje osebne zadeve. Vse poti bo plačala organizacija IRO, za to bo tudi skrbel urad Centra.

Begunce pa ki imajo možnost, da dobijo vpoklic iz Argentine, iz Združenih držav ali iz Kanade, pozivamo, da to uredijo čimprej. Pišejo naj takoj sorodnikom in znancom v omenjenih državah in naj jih prosijo, da napravijo takoj vpoklice. Organizacija IRO bo prenehala z delom prihodnje leto, vendar naj se vsi zainteresirani zavedajo, da ne smejo čakati zadnjih mesecev, temveč naj si takoj preskrbijo vse potrebno za emigracijo. Pozivamo pa zato, da kasneje nihče ne bo mogel očitati, da ni bil kdo pravočasno obveščen!

Center IRO - NCWC

Prijava premoženj, ki so ostala v Jugoslaviji

Finančna intendanca v Gorici je prejela tiskovine, ki so potrebne za prijavo italijanskih premoženj v Jugoslaviji v smislu č. 10 od 10. okt. Prizadeži lahko dvignejo te tiskovine pri finančni intendanci v uradnih urah. Opozarjamo, da morajo biti prijave vložene na zakladno ministrstvo (Ministero del Tesoro - Direzione Generale del Tesoro I.R.F.E.) do 30. novembra. Ministrstvo priporoča, naj se z vložitvijo prijav pohiti, da ne bo ob koncu meseca prevelikega navala.

Vinska letina

V splošnem imajo naši kmetje letos slabo vinsko letino! Le redko kateri je presegel polovico lanskega

pridelka, po večini so vsi pod polovico lanskega. Vzroki temu so: suša in toča. Pevma, Oslavje, Steverjan, Valeršič, Jazbine v Spodnjem Cerovem, Plešivo pod Medano in Skriljevo pa nekaj drugih manjših krajev v Brdih se ne morejo letos ponahati z bogato kletjo in tudi cene niso zadovoljive: do šestdeset lir za liter sladkega Brica pride malokateri kmet! V ostalem pa je treba potrditi, da je pridelek kakovostno izvrsten; zlasti rebula je prav okusna. Upamo, da bodo letos vsi naši kmetje že zgodaj prodali svoji vinski pridelek in da se ne bo zgodilo kakor lani, ko ga niso mogli razprodati, ker so preveč odlašali in čakali še boljše ceno kot je bila, potem so se pa spekli, ker so prišla na trg italijanska vina po nizki konkurenčni ceni.

Drugi slovenski kraji na Goriškem (južna okolica Gorice in Kras) pridelujejo le malo vina, zato ne pridejo pri stvari več kot toliko v poštev.

Drugi poljski pridelki pa so bili letos precej bogati in kmetje so z izkupičkom zadovoljni: gre predvsem za sadje, žito in krompir.

Davčni vijak

Davčno breme postaja tako za kmeta, kakor za trgovca in obrtnika vedno bolj občutljivo. Ne moremo sicer trditi, da preti kakemu kmetu dražba, kot se to dogajalo nekod pod fašizmom, in tudi trgovec in obrtnik nista še na bobnu. Toda v splošnem je povsiek davčnega bremena precej visok, zlasti v mestu. Tudi ne moremo trditi, da je davčni vijak pri nas najhujši, ker prihajajo iz notranjosti države mnogo huje pritožbe v tem pogledu. Država hoče pač u-

ravnovesiti dohodek z izdatki, zato terja od vseh državljanov vso pomoč.

Tudi v tem pogledu ima država namen, kakor smo pred kratkim že omenili, izvesti preureditev davčne obremenitvenega sistema, tako da bi bili vsi zadovoljni! Dvomimo pa da ji bo uspelo, ker mošnje nobeden rad ne odpira!

V Gorici se vsi pritožujejo, da jim je slabo. Vlada tem pritožbam kolikor toliko verjame, zato je davčni vijak manj oster in nima mnogih kričeih primerov poloma. Trdijo pa, zlasti trgovci, da ne bodo vzdržali več dolgo.

„Gor. Mohorjeva družba“

V kratkem se bodo začele razpisovati letošnje »mohorjevke«. Kdor je družbin ud in želi dobiti letošnji književni dar, naj se takoj zgleda pri domačem č. g. poverjeniku ter si s prednoročilom zagotovi knjige. Družba poklanja letos svojim članom tri knjige: 1) Koledar za l. 1950 z bogato in pestro vsebino in mnogimi slikami; 2) Tonček iz Potoka, izvirna mladinska povest, spisal F. Bazilij; 3) Nevesta z diamantnim srcem in druge zgodbe, nabral in iz francoščine prevedel Fran Erjavec. Vse tri knjige stanejo 370.— lir.

DAROVA

Namesto cvetja na grob pokojnega Mira Pavlovića, znanega in priljubljenega planinca, darujejo njegovi prijatelji 1600 lir za Slovensko dobrodelno društvo v Trstu. Hvala! Posnemajte!

Namesto cvetja ob poroki gđc. dr. Lilijane Agneletto z dr. Reismom daruje g. Kalin Alojz z Opčin za »Demokracijo« 500 lir in za Slovensko prosvetno matico 500 lir. Pristrčna hvala.

STROJEPIŠKO, večšo slovenske in italijanske stenografije iščemo. Ponudbe upravi lista, Trst - ul. S. Anastasio 1 - c, pod značko »STROJEPIŠKA«.

20 - 25 letnega

Trgovskega pomočnika

za manufakturno trgovino iščem. - Ponudbe na upravi Demokracije pod značko: Pomočnik 22.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

Zima je pred durmi!

Kje dobiš toplo perilo in obleke kakor tudi nogavice in vse potrebščine?

V modni trgovini „Pri soncu“

dogal Nizza - Rismondo 1.

Priporoča se Lupše Ivan

Mizarji kmetovalci podjetniki! Deske smreke, macesnove in trditve so, trame, pezaneploščice, furnir, parkete in drova nudi najugodnejše

GALEA

TEL. 90441 TRST
Viale Sonnino, 2 4

Mizarsko podjetje

Emilij Pertot

Barkovlje, ul. Bovedo 15 - tel. 39-08

izdeluje:

vsa stavbna dela - pohištva vseh vrst - tudi po načrtu - čolne

Največjo izbiro

ZIMSKIH PLAŠČEV, POVRŠNIKOV, LODNOV, DEŽNIH PLAŠČEV, OGRINJAL (mantelline) po brezkonkurenčnih cenah dobite pri

Magazzini del Corso

Trst - Corso, 1

Tržaško krznarstvo - Pellicceria Triestina

TRG SV. IVANA (Piazza S. Giovanni) št. 4 - III. nadstropje

UGODNOSTI PRI PLAČEVANJU

Društveno življenje

Slov. demokratska zveza

Kot je najavila Slovenska demokratska zveza, da izvede niz ustanovnih občnih zborov krajevnih organizacij SDZ na STO-ju, se je v tem smislu vršil 5. t. m. ustanovni občni zbor krajevne organizacije v Mavhinjah.

Navozi niso niti poudarjali potrebe po ustanovitvi krajevne organizacije, ker so se o tem izjavili že na zadnji konferenci zaupnikov SDZ v nabrežinski občini in so zato prešli naravnost na krajši politični in gospodarski debati na izvolitve odbora, ki ga sestavljajo:

Predsednik: Terčon Ivan iz Mavhinj — **kmetovalec, podpredsednik:** Legiša Franc iz Cerovlj, **tajnik:** Furlan Jože iz Mavhinj — **zidar, blagajnik:** Zuzek Franc iz Mavhinj — **kmetovalec, član odbora:** Sireca Stanko iz Mavhinj — **zidar in za mladino:** Gabrovce David iz Mavhinj.

Za delegate v okrožnem odboru SDZ nabrežinske občine so izvoljeni Terčon Ivan, Zuzek Franc in Sireca Stanko.

Zborovalci so se razšli v prijetnem zadovoljstvu, ker se je postavila demokratska organizacija na Krasu, ki bo s svoje strani napela vse sile, da razprede v naši okolici našo demokratsko misel in varuje vse koristi slovenskega podeželskega človeka.

Organizacija narodne demokr. mladine

Preteklo soboto se je vršilo v prostorih SDZ Martinovanje, ki ga je priredila Organizacija narodne demokratske mladine.

Prireditve je bila zelo dobro pripravljena in se je ravno temu zahvaliti, da so bili udeleženci vsestransko zadovoljni s programom in s postrežbo. Mimogrede naj poudarimo, da prostori ne odgovarjajo prevelikemu številu demokratsko usmerjenih ljudi, ki se zanimajo in udeležujejo naših prireditve, ker so brez dvoma premajhni. Prireditelji naj v bodoče poiščejo za takšne prireditve velikemu številu naših pristaveh bolj primerne prostore! Mnogo oseb je moralo zapustiti prireditve, ker so bili prostori prepolni že ob samem začetku.

Vesti s Tržaškega

Slovinci, ne pozabite praznika otrok!

Blizu se praznik veselja, ko pripravljate darila in razna prijetna presenečenja svojim otrokom. Z Miklavžem prihaja v deželo tudi zima, ko potrebujejo vaši otroci tople obleke, pa tudi čevljev in hrane. Kako prijetno vam je pri srcu, ko ste svoje otroke oblekli, obuli in obdarovali ter preskrbeli za zimo. Ako hočete, da bo vaše zadovoljstvo večje in popolnejše, to še ni zadosti. Spomniti se morate na tiste rojake — posebno pa na nedolžne otročice —, ki vseh teh prijetnosti trenutno nimajo, ali le v zelo skromni in nezadostni meri. Poskrbite, da bodo vsi vaši otroci delček vašega brezkernega veselja. PRIPRAVITE TUDI ZANJE PAKET S PRIMERNIM DARILOM!

Slovensko dobrodelno društvo bi rado letos obdarovalo PRAV VSE rove otroke slovenskih osnovnih šol. Da bo lahko izpolnilo to svojo težko nalogo, se obrača na vse socialno čuteče in narodno zavedne

Udeleženci so bili vidno presenečeni nad okusno okrašenim čvoranico in so se zato še z večjim veseljem sprostiti ob zvokih ubranega salonskega orkestra.

Mislimo, da nam ni treba še posebej omenjati izborna postrežbo: naj samo omenimo okusno pečeno svinjino, ki je šla zelo v slast, da jo je kar mimogrede zmanjkalo. Seveda pa ne smemo pozabiti tudi na mlado vino, ker so imeli pri njegovi izbiri prireditelji zelo dober okus.

Posebna točka večera je bila izvolitve »kraljične jeseni«, ki je izzvala veselo razpoloženje in ne manjše zanimanje. Katera naj bi bila med vsemi najlepša? Priznati moramo, da ni bila izbira lahka!

Z veliko nestrpnostjo so dekleta pričakovala izvolitve, ker je vsaka na tistem mislila, da prav gotovo prejme iz rok predsednika za to postavljene komisije vladarsko krono prešernega mladinskega večera. Gospodična Breda Samsova je prejela po utemeljeni sodbi komisije ne sicer krono, pač pa s srebrom tkani naramni trak. Kraljična je nato s predsednikom komisije dr. Olipom zaplesala še »kraljični valček« in s tem prevzela svojo oblast.

Udeleženci so bili tako razpoloženi, da se še pozno po polnoči niso mogli odločiti za razhod. S prireditelji so organizatorji dokazali, da morejo tudi v bodoče z enako nesebičnostjo prirediti družabne večere, katerih se bo naša demokratska javnost z veseljem udeleževala.

Poudarimo naj še, da je Organizacija narodne demokratske mladine pokazala s tem večerom sposobnost samostojnega organizacijskega življenja in da bo tako s svojo delavnostjo mnogo doprinesla k slovenski stvari na Tržaškem.

ONDM je razgibala svoje sistematično delo v vse smeri javnega udejstvovanja in bo v kratkem začela s svojim časopisom, ki bo vestno urejevan in bo s tem pomoč naši demokratski mladini in ostali javnosti, ker bo obravnaval različna vprašanja v zvezi z našo demokratsko skupnostjo.

Opozarjamo zainteresete, da se še vedno lahko vpišejo do nadaljnjega v prostorih ONDM, ulica Machiavelli 22-II. v tečajje: slovensčine, angleščine, socialnih ved, govornišva, za različna ročna dela itd. Naši mladinci bomo tudi nudili pouk vseh klasičnih in modernih plesov.

Tržačane s pozivom, da darujejo v razmerju svojih gnotnih sredstev in pripravijo tako revnim otrokom praznik otroškega veselja in hrepenjenja. Po uspehu te nabitvalne akcije bomo lahko izmerili srčno kulturo, pa tudi socialno in etično zavednost Tržačanov. Ne v praznem govorenju, pač pa v dejanski pomoči se kaže prava narodna gorečnost! Zato naj ne bo Slovenca, katerega koli svetovnega nazora, ki bi se v tem trenutku odtegnil svoji narodni in socialni dolžnosti!

Pred kratkim so prišli v Trst revni mladi dijaki iz Slovenske Benečije. Tudi zanje moramo poskrbeti, jih obleči in obuti ter nasiliti, da bodo čutili bratsko ljubezen in povezanost s sorojaki na Svobodnem tržaškem ozemlju.

Tekmajmo, kdo bo prej izvršil svojo dolžnost! Nočemo darov iz usmiljenja: KDOR VEC IMA, VEC NAJ DA!

Slovinci! Pošljite ali prinesite vaše darove v blagu in denarju v naš urad v ulici Machiavelli št. 22 - 2. nadstropje.